

KAJ BI MORALO BITI DOSTOPNO INVALIDOM

Z novimi predpisi bomo ustvarili bolj vključujočo družbo

Foto: B.P. – ZIFS 2025

Že **28. junija 2025** bo v Republiki Sloveniji pričel veljati **Zakon o dostopnosti do proizvodov in storitev za invalide** (ZDPSI), ki prenaša v nacionalni pravni red zahteve Direktive (EU) 2019/882. Cilj zakonodaje je zagotoviti **večjo dostopnost izdelkov in storitev za invalide**, kar bo omogočilo boljšo vključitev v družbo ter enakopraven dostop do digitalnih in fizičnih storitev.

Kateri proizvodi in storitve bodo morali biti dostopni?

Zakon določa dostopnost naslednjih proizvodov in storitev:

- ✓ Računalniška strojna oprema in operacijski sistemi
- ✓ Bankomati, plačilni terminali in prodajni avtomati za vozovnice
- ✓ Terminali za elektronske komunikacije in avdiovizualne storitve
- ✓ Spletišča, mobilne aplikacije ter storitve e-trgovine
- ✓ Elektronske knjige in programska oprema
- ✓ Potniški prevoz (spletišča, aplikacije, elektronske vozovnice, informacijski sistemi)

Kako lahko uporabniki podajo pritožbo?

Uporabniki, ki bodo naleteli na ovire pri dostopnosti storitev ali proizvodov, se lahko pritožijo pri pristojnih organih. Postopki pritožbe vključujejo:

- ✦ **Prijavo ponudniku storitve ali proizvajalcu** – zahteva za dostopnost v skladu z zakonodajo.
- ✦ **Pritožbo pri inšpekciji** – v primeru neodzivnosti ponudnika.
- ✦ **Kontaktiranje Zagovornika načela enakosti ali invalidskih organizacij** – za podporo pri uveljavljanju pravic.

Dodatne informacije in kontakt

Za več informacij o zakonu in postopkih pritožbe se lahko obrnete na:

- ☎ Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti
- ✉ Invalidske organizacije in lokalna društva – pomoč pri uveljavljanju dostopnosti
- 🌐 Uradne spletne strani zakonodaje in organov nadzora

Z novimi predpisi bomo skupaj ustvarili **bolj vključujočo družbo**, kjer bodo imeli invalidi enakopraven dostop do vseh ključnih storitev in tehnologij.

Prosimo vas, da informirate vse svoje člane o zgoraj navedenih informacijah. Tudi na naslov uredništva Sporočevalca, in sicer elektronsko info@zifs.si, pisno Združenje invalidov-Forum Slovenije, Linhartova 3, 1000 Ljubljana ter na telefonsko ali z SMS na 041 381 679. (**vir**: Nacionalni svet invalidskih organizacij Slovenije)

ABECEDA SLEPIH

SLOVENSKA BRAJEVA ABECEDA

		⠠		
a	b	c	č	d
⠁	⠃	⠉	⠴	⠇
e	f	g	h	i
⠑	⠋	⠒	⠈	⠊
j	k	l	m	n
⠊	⠅	⠌	⠍	⠎
o	p	r	s	š
⠕	⠏	⠗	⠎	⠫
t	u	v	z	ž
⠞	⠥	⠧	⠵	⠵

Foto: Pixabay free images (prejeto od ZDSSS)

Šole, ki bi morale **poleg sodobnih pripomočkov zagotavljati ustrezno usposabljanje za branje in pisanje v brajici**, se soočajo s pomanjkanjem sredstev, kadra ali pozornosti odgovornih. Mnogi **slepi učenci** ostajajo odvisni od drugih tehnologij, ki – čeprav ponujajo koristne rešitve – nikakor ne morejo v celoti nadomestiti temeljnih veččin branja in pisanja na otip.

Brez sistematičnega vlaganja **v dostop do knjig ter učnih gradiv v brajici** in brez ustvarjanja novih vsebin ne moremo zagotoviti enakih možnosti za izobraževanje in osebno rast tistih, ki se zanašajo nanjo.

Družine slepih in slabovidnih otrok se žal še vedno srečujejo s številnimi izzivi. Zahvaljujemo se Alexisovima staršema Suzani in Saši ter Florijanovima staršema Martini in Janku, da so z nami podelili njihove izkušnje. Objavljamo jih v celoti: »**Na branje in pisanje v brajici** se je moj otrok uril že od samega rojstva. Veliko **tiflopedagoških ur**, že v zgodnji obravnavi, je bilo namenjenih **razvijanju občutljivosti prstnih blazinic za čim boljše prepoznavanje majhnih pikic**, ki tvorijo črke v brajici. Tako je prvih nekaj let potekalo nemoteno, saj je otrok imel na voljo dovolj taktilnega materiala, stavnico in **tipnih slikanic v vrtcu za slepe**. Zadeva pa se je drastično spremenila z vstopom v šolo. Alexis je postal

bralac in že v času poletnih počitnic je prebral vse, kar je imel na voljo za bralce začetnike v Knjižnici Minke Skaberne. Ker se zavedam, **kako pomembno je branje**, in morda še nekoliko bolj za slepe, sem začela iskati vire tudi drugod. Posluš za naše izzive so imeli tudi na Zvezi slepih, a so žal omejeni s številom prilagojenih knjig, ki je zdaleč premajhno za potrebe vseh slepih.

Alexis rad prebere vse, kar najde. Žal je tega v vsakdanjem življenju občutno premalo (brajica na škatlicah od zdravil, tipni zemljevidi na nekaterih LPP postajah, maketa Ljubljanskega gradu ...). V glavnem bere knjigo, ki je na voljo in ne knjigo, katera vsebina ga zanima, saj je izbor zelo omejen. Trenutno bere knjige, katere nam je podarila mama starejšega dečka, saj je pred leti bila v enaki situaciji in je nekaj knjig prilagodila sama. Z Zvezo smo se pogovarjali o morebitnem seznamu za prihodnje knjige v brajici, a se mi zdi to delo zelo nevhvaležno. Prilagajanje poteka počasi in nemogoče je vedeti, kaj bo otroka zanimalo čez pol leta, leto ali dve. Pri šolskem delu je nemoten potek pouka v veliki meri odvisen od iznajdljivosti učiteljice. Učbenikov nima, saj niso prilagojeni. Ima le berilo v brajici, ki pa ni enako kot ga imajo ostali v razredu. Trenutno lahko sledi le pri predmetu matematika, saj učiteljica iz Centra IRIS sproti prilagaja delovni zvezek in ga po poglavjih pošilja na otrokovo solo. Hvaležni in pomirjeni smo, saj vidimo da nas okolica razume. Čutijo našo stisko in brez dobrih ljudi, ki vložijo veliko truda in časa v prilagajanja, slepi otroci ne bi imeli ničesar. V novem letu pa bi si želeli, da bi se nabor knjig in učbenikov ter njihova dostopnost povečala in pohitrila. Ne pravimo zaman, da je **za slepe knjiga okno v svet.**« (Suzana Panić, Alexisova mama).

"Sinu **pomeni branje v brajici občutek neodvisnosti in svobode**. Zelo rad bere, zato redno obiskujemo Knjižnico za slepe in slabovidne Minke Skaberne, kjer je zanj zelo **pomemben prostor za spoznavanja gradiv v brajici**. Veliko mu pomeni dober nasvet knjižničarjev glede zgodb, ki so na voljo v brajici. Opažamo, da gradiv v brajici za 1. triado ni dovolj. Pohvaliti moramo zelo prizadevno in razumevajoče osebje knjižnice, ki vedno prisluhne in poišče primerno vsebino. Za bralno značko so jo celo na novo prilagodili. Zelo vzorno so prilagodili tudi gradivo za Slovenski jezik. **Večja težava pri brajici so prilagoditve šolskih gradiv**; zamude pri prilagajanju (tudi par mesecev po začetku pouka), ker je premalo osebja z znanjem prilagajanja, niso dovolj nagrajeni za to delo, gradiva v brajici bi lahko bolj krožila med slepimi, lahko bi obstajala boljša informiranost glede gradiv, ki so že v brajici, založbe bi lahko bolj sodelovale s starši (dovolile uporabo teksta šolskih gradiv v obliki, ki jo je možno pretvoriti v brajico). Težave so tudi prilagoditve tekmovalnih pol; zgodilo se je, da ni sodeloval na tekmovanju, ker ni bilo prilagoditve v brajico. Prav tako opažamo, da v muzejih skoraj ni opisov eksponatov v brajici (izjema muzej v Polhovem Gradcu). Na splošno lahko pohvalimo koordinatrico na ZDSSS za delo s starši in otroki ga. Brigito Kosi. Zna prisluhniti, svetovati in podpreti predloge za izboljšanje življenja slepih in slabovidnih otrok.« (Martina in Janko Marn, Florijanova starša). (vir: Zveza društev slepih in slabovidnih Slovenije)

MATINEJA PRED SVETOVNIM DNEVOM REDKIH BOLEZNI

Vanja Badovinac

Več podpore kot si lahko predstavljamo

Foto: aetas.si

Združenje za redke bolezni Slovenije poudarja, da je **breme redkih bolezni pogosto zelo težko**, vendar so bolniki v Sloveniji deležni odlične obravnave, ki jim omogoča višjo kakovost življenja. To je zasluga vrhunskih zdravstvenih strokovnjakov na področju redkih bolezni ter zdravstvenega sistema, ki bolnikom zagotavlja zgodnje prepoznavanje

bolezni, zdravila, podporne ukrepe in širšo zdravstveno obravnavo redkih bolezni. Vse naštetu zagotavlja celostno obravnavo, preprečuje večino težkih zapletov in bolnikom omogoča boljše življenje kljub redki bolezni. **Letos poudarjamo vlogo žensk za boljše obvladovanje redkih bolezni** - ta je namreč ključna, a pogosto spregledana.

Zavedanje slovenske javnosti o teh boleznih se je v zadnjih letih zelo okrepilo – tudi po zaslugi odmevnosti vsakoletne matineje Zdrženja za redke bolezni Slovenije ob svetovnem dnevu teh bolezni – saj se slovenski mediji zelo dobro zavedajo svoje vloge pri ozaveščanju o redkih boleznih.

Matineja pred dnevom redkih bolezni 2025 bo v torek, **11. februarja 2025**, s pričetkom **ob 11. uri**, v Hotelu Slon v Ljubljani.

Predstavili bomo **Center za redke bolezni ter obravnavo teh bolezni v Sloveniji**, s poudarkom na miasteniji gravis in hereditarnem angioedemu (HAE). Govorili bomo tudi o potrebah bolnikov z redkimi boleznimi ter poudarili vlogo ženske na tem področju. Bodisi v vlogi bolnice, družinskega člana, skrbnice bolnika ali strokovnjakinje za zdravstveno obravnavo teh bolezni je namreč ženska pri obvladovanju redkih bolezni vedno ključna, njena vloga pa pogosto spregledana.

PREŠERNOVO TUDI V MEDVODAH Borut Pogačnik

8. februar – Prešernov dan

Foto: S.B. – ZIFS 2025

Prešeren na svoj dan tudi ni pozabil naših uporabnikov v skupini Prijateljev v Medvodah ter jih povprašal, če kaj berejo in jim zaželel lep praznični dan.

PRISLUHNIMO TIŠINI: NAGLUŠNOST, SATIRE IN POEZIJA Vlasta Tifengraber

Foto: Prisluhnimo tišini

»**Bom povedala, kako sem: sem skoraj čisto gluha,**« je ustvarjalcem oddaje brez dlake na jeziku povedala **Svetlana Makarovič**, ena izmed največjih umetnic slovenskega prostora. Pri 86 letih se še vedno pogumno spopada z življenjskimi izzivi, z naglušnostjo vred, a to ji ne jemlje ostrine in odločnosti. **Ob kulturnem dnevu** jo je obiskala ekipa oddaje Prisluhnimo tišini. Vas zanima, **kaj je svetovala gluhim in naglušnim?**

Oddaja Prisluhnimo tišini bo na **sporedu v sredo, 12. februarja 2025, ob 15.35 uri na TV SLO 1.**

TUDI AMPUTIRANCI SO DEL NAŠE DRUŽBE Katarina Lukešević

Franci Smrke

Foto: Radio Zeleni val

Amputacije so vedno posledica različnih nesreč, vojaškega materiala ali pa bolezni. Več o tej temi boste lahko zvedeli v sredo, **19. februarja 2025**, ko bo gost oddaje **Odprta dlan Franci Smrke** iz **Društva amputirancev Slovenije**, ki bo v kontaktni oddaji med **10.30 in 11.15 uro** odgovarjal na postavljena vprašanja poslušalcev ter govoril tudi o svoji invalidnosti, ki ga je prizadela pred leti. Prisluhnite zanimivi oddaji na frekvencah Radia Zeleni val, ki so: **93,1, 96,2 in 97,0 MHz.**

VARSTVENO DELOVNI CENTER SE PREDSTAVI

Saša Skubic Kopitar*

Foto: VDC INCE

V **Varstveno delovni center INCE** (VDC INCE) so vključene odrasle osebe z zmerno, lažjo in težjo motnjo v duševnem razvoju in telesnem razvoju s pridruženimi motnjami in boleznimi, osebe z avtističnimi motnjami ter osebe z duševno boleznijo. Staranje oseb z motnjo v duševnem razvoju je hitrejše in intenzivnejše, zato pri naših uporabnikih ob že obstoječih primanjkljajih, pridruženih motnjah in boleznih zasledujemo večjo oboletost in gibalno oviranost, motnje spomina in demence, itd.

V okviru VDC INCE **delujeta enoti Mengeš in ZU – Zaposlitev z umetnostjo**, v katerih izvajamo storitev vodenja, varstva in zaposlitve pod posebnimi pogoji za trenutno vključenih 97 uporabnikov, ter enota Naša hiša, v kateri zagotavljamo in nadomeščamo funkcijo doma in izvajamo storitev institucionalnega varstva, zdravstvene nege in rehabilitacije. V okviru institucionalnega varstva trenutno živi 30 stanovalcev.

Vodenje, varstvo in zaposlitev pod posebnimi pogoji je **organizirana oblika varstva**, s katero se **izpolnjujejo temeljne človekove pravice odraslih invalidnih oseb** (na podlagi Zakona o socialnem vključevanju), ki osebam v skladu z njihovimi sposobnostmi daje možnost aktivnega vključevanja v družbeno življenje in delovno okolje ter opravljanje koristnega, vendar njihovim zmožnostim primernega dela. Storitve omogočajo ohranjanje znanj in pridobivanje novih spretnosti, uresničevanje lastne ustvarjalnosti in omogočajo občutek koristnosti in samopotrditve. (Resolucija o nacionalnem programu socialnega varstva za obdobje 2023-2030 (Ur. l. RS, št. 49/22).

Predstavlja **organizirano celovito skrb za osebe z motnjo v duševnem razvoju (OMDR)**, razvijanje individualnosti in harmoničnega vključevanja v skupnost in okolje. Zaposlitev pod posebnimi pogoji omogoča ohranjanje pridobljenih znanj in razvoj novih sposobnosti. (Zakon o socialnem varstvu Ur. l. RS, št. 3/07 s spremembami in dopolnitvami).

V VDC INCE izhajamo iz zmožnosti in kapacitet uporabnikov ter jim nudimo osnovno varnost na področjih primanjkljajev.

Usmerjeni smo v prepoznavanje in upoštevanje potreb naših uporabnikov in premišljeno strokovno odzivanje nanje. Upiramo se na močna področja uporabnika, izvajamo različne strokovne vsebinske programe, omogočamo izbiro, razvoj individualnosti in nadomeščamo primanjkljaje na različnih področjih in stopnjah.

Storitve vodimo in prilagajamo uporabnikom na način, da lahko ti ohranjajo že pridobljene spretnosti in razvijajo svoje zmožnosti. **Zaposlitev pod posebnimi pogoji v VDC INCE v Enoti Mengeš temelji na kooperantskih delih** v sodelovanju s podjetji. Enostavnejša dela, ki jih lahko razdelimo v več nizov, prilagajamo uporabnikom, in sledimo raznolikosti.

Zaposlitev pod posebnimi pogoji v enoti ZU s pomočjo umetnosti izvajamo od leta 2005. Umetniško ustvarjanje temelji na konceptu Art brut umetnosti, ki ni podrejeno pravilom tehnike, klasičnim teorijam in trendom. Ustvarjalcem omogoča svobodno izražanje lastnega doživljanja, nudi jim osebno zadovoljstvo in potrditev. V keramični delavnici uporabniki ustvarjajo iz gline, učijo se novih tehnik oblikovanja, glaziranja, poslikave in okrasitev. V slikarski delavnici uporabniki spoznavajo različne slikarske tehnike, slikanja na platno, kartone, blago, grafiko, vezejo, itd. Njihovi izdelki so odraz njihovih osebnosti, notranje dinamike in medsebojnih različnosti, spontanega izražanja ter odnosa do ljudi in sveta, kot ga vidijo oni sami. Tovrstno umetniško izražanje pri naših uporabnikih »potegne« iz njih neslutene oblike. Omogočajo individualizacijo storitve. Upamo si trditi, da je bila naša enota v slovenskem prostoru drugačna in svojstvena. Razstavljali smo v domači galeriji in galerijah v širšem okolju, prodajali na stojnicah doma in na sejmih, se udeleževali umetniških bienalov v tujini in natečajev v Sloveniji in tujini ter dosegali visoka mesta. Bili smo prepoznani kot primer dobre prakse in sodelovali s predstavitvami na mednarodnih konferencah.

Zaposlitev pod posebnimi pogoji temelji na kooperantskih delih

Foto: VDC INCE

V enoti Naša hiša stanovalcem zagotavljamo in nadomeščamo funkcijo doma, zato se še posebej trudimo ustvariti življenjske pogoje, ki nudijo domačnost, toplino, prijaznost, torej okolje kjer se posameznik počuti varnega in sprejetega. Skupaj z uporabniki ustvarjamo življenjski prostor kot je življenje v skupnosti. Izvajamo mnoge vsebinske programe (telesne aktivnosti, to je različne telovadbe, sprehode, kolesarjenje, pohode v hribe, kolesarjenje; izobraževalne delavnice, lesne, glasbene in plesne dejavnosti, petje, gledališče, film, zelenjavni vrt in kuhanje, skrb za svoje bivalno okolje in okolico, letovanje na morju, pohodniške in umetniške taborje, itd).

Naše delovanje je usmerjeno v spoštovanje, zagotavljanje dostojanstva in enakih možnosti ter preprečevanje socialne izključenosti OMDR. Našim uporabnikom omogočamo občutek sprejetosti, koristnosti in omogočamo pogoje za njihovo zasebnost, upoštevamo osebno intimnost ter povezanost z drugimi kot jo želijo ali zmorejo. Omogočamo jim varno in spodbudno okolje, v katerem v sodelovanju z drugimi osebami ustvarjalno in dejavno, v skladu s svojimi zmožnostmi, dosegajo raven kakovosti življenja, ki je primerljiva s kakovostjo življenja drugih prebivalcev RS in ustreza merilom človekovega dostojanstva.

Omogočamo pogoje za prijetno življenje v takšnih okvirih, kot jo uporabnikom dopušča njihova motnja, osebne okoliščine, starost in zdravstveno stanje. V VDC INCE si prizadevamo – za kvalitetno, osmišljeno in zadovoljno življenje oseb z motnjo v duševnem razvoju.

*Saša Skubic Kopitar je vodja enote ZU.

POROČILA ODSLEJ PRILAGOJENA TUDI SLEPIM

Foto: arhiv ZIFS

Varuh človekovih pravic Republike Slovenije (Varuh) je med **oktobrom in decembrom 2024** obravnaval različne pobude ljudi, ki so se nanj obrnili v zvezi z **zagotavljanjem človekovih pravic invalidov**. Pobudnikom je pomagal s pojasnili o njihovih pravicah in zakonodaji, na pristojne organe naslavljal priporočila za boljše uresničevanje pravic ter javno opozarjal na **pravice invalidov**. V nadaljevanju sledi pregled zaključenih obravnava pobud ter različnih javnih aktivnosti.

(Ne)dostopnost prostorov vlade in ministrstev za gibalno in senzorno ovirane invalide

Varuh je analiziral dostopnost prostorov Vlade RS in ministrstev za invalide. Ugotovil je, **da dostopnost še vedno ni ustrezno zagotovljena, kljub pravnim obveznostim**. V polovici primerov so manjkale osnovne prilagoditve, kot so dostopna dvigala, sanitarije, talne oznake in komunikacijska oprema. Posebno slabo je stanje za senzorno ovirane. Vlada sicer priznava nekatere izboljšave in načrtuje ukrepe, vendar Varuh opozarja na nujnost hitrega ukrepanja, saj se **rok za prilagoditve izteče decembra 2025**. Predlagal je ustanovitev delovne skupine za sistematično analizo in ukrepe ter zagotavljanje potrebnih sredstev. Vlada odgovarja, da že izvaja nekatere prilagoditve in načrtuje nadaljnje investicije.

Več kot devetmesečna zamuda MDDSZ pri odgovoru na vlogo invalidske organizacije je nesprejemljiva

Reprezentativna invalidska organizacija, ki zastopa, varuje in uveljavlja pravice ter interese paraplegikov in tetraplegikov, je septembra 2023, nato še decembra istega leta in maja 2024, Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti (MDDSZ) zaprosila za pojasnilo glede razlage 12. člena Zakona o uveljavljanju pravic iz javnih sredstev. Na njihove prošnje ni prejela odgovora. MDDSZ se je šele po intervenciji Varuha odzvalo in podalo zaprosena pojasnila. Po mnenju Varuha odziv, ki traja več kot devet mesecev, ni skladen z načelom dobrega upravljanja, določenim v 3. členu Zakona o varuhu človekovih pravic.

Dolgotrajno odločanje o pravicah do invalidskega nadomestila

Pobudnik je bil zaradi neaktivnosti delodajalca Ministrstva za notranje zadeve, Policije in Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije skoraj pol leta brez delnega nadomestila za invalidnost, precejšen del tega časa pa ni prejemal niti akontacije delnega nadomestila. Varuh je pri delu organov ugotovil kršitev pravice do socialne varnosti in kršitev načela dobrega upravljanja.

Zamude pri izvedenskih mnenjih URI Soča

Varuh je prejel dopis Skupnosti centrov za socialno delo Slovenije (SCSD), ki se je nanj obrnila v zvezi s postopki pridobivanja izvedenskih mnenj **za pridobitev statusa invalida po Zakonu o socialnem vključevanju invalidov (ZSVI)**.

SCSD je pojasnila, da postopki, ki jih izvaja URI Soča, pristojna za podajo teh mnenj, trajajo predolgo, v nekaterih primerih celo več kot osem mesecev. Prav tako je opozorila na pomanjkljivo obrazložitev teh mnenj. Varuh je v zvezi s to problematiko prejel tudi konkretno pobudo posameznika, pri katerem URI Soča več kot devet mesecev ni izdelala izvedenskega mnenja. Mnenje je bilo izdano šele po posredovanju Varuha. Varuh je opravil več poizvedb na MDDSZ.

Ministrstvo je v odgovoru pojasnilo, da se navedene problematike zaveda in jo aktivno rešuje, tako da pogodbeno ureja izdelavo izvedenskih mnenj z URI Soča. Naknadno je MDDSZ Varuha obvestilo, da je bila pogodba o izdelavi izvedenskih mnenj za potrebe ocenjevanja invalidnosti po ZSVI za leti 2024 in 2025 podpisana septembra 2024. Varuh na podlagi podanih pojasnil pričakuje, da v prihodnje do zamud pri izdajanju izvedenskih mnenj ne bo več prihajalo.

Varuh uspešno posredoval pri zagotavljanju dostopa staršev do dokumentacije otrok

Na Varuha se je obrnila pobudnica, ki je pojasnila, da se za njeno hčer vodi postopek **pridobitve odločbe o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami zaradi ugotovljenih razvojnih primanjkljajev**. Starši so vložili vlogo za odločbo, šola pa je svoje mnenje poslala Zavodu Republike Slovenije za šolstvo.

Pobudnica je šolo zaprosila za vpogled v mnenje, vendar ji je bilo omogočeno le prebiranje dokumenta, ne pa fotografiranje ali fotokopiranje. Varuh je na šoli opravil poizvedbo in ugotovil, da šola pobudnici po njegovi intervenciji nemudoma izročila fotokopijo zahtevanega dokumenta. Po mnenju Varuha takšno omejevanje dostopa do fotokopije dokumentacije, povezane z otrokom, predstavlja poseg v pravice staršev iz 54. člena Ustave Republike Slovenije. Varuh ocenjuje svoje posredovanje v tem primeru kot uspešno.

Varuh se je srečal s predstavnicama Muzeja norosti

Varuh človekovih pravic Peter Svetina se je 15. oktobra 2024 v prostorih institucije Varuha srečal s predstavnicama Muzeja norosti na Tratah, dr. Sonjo Bezjak in dr. Andrejo Rafaelič. Predstavili sta mu delovanje in aktivnosti Muzeja norosti, še posebej njihova prizadevanja za zagotovitev primernih pogojev, ki bi **ljudem z dolgotrajnimi oviranostmi omogočili življenje v skupnosti**. Varuh je v pogovoru izrazil globoko zaskrbljenost zaradi počasnega, pomanjkljivega in neučinkovitega procesa deinstitucionalizacije v Sloveniji.

Državni preventivni mehanizem (DPM) je nadaljeval z obiskovanjem varstveno delovnih centrov

Predstavnica DPM Naloga Državnega preventivnega mehanizma (ki je bil v okviru Varuha vzpostavljen na podlagi zahteve Opcijskega protokola h Konvenciji proti mučenju in drugim oblikam okrutnega, nečloveškega ali poniževalnega ravnanja ali kaznovanja) je obiskovanje krajev odvzema prostosti v državi in preverjanje ravnanja z osebami, ki jim je odvzeta prostost, z namenom, da bi se okrepilo njihovo varstvo pred mučenjem in drugimi oblikami okrutnega, nečloveškega ali poniževalnega ravnanja ali kaznovanja, je novembra obiskala bivalno enoto Varstveno delovnega centra (VDC) Tončke Hočever.

Predstavnica Varuha o razumnih prilagoditvah za invalide na Forumu ZN za gospodarstvo in človekove pravice

Svetovalka Centra za človekove pravice in predsednica delovne skupine za Konvencijo o pravicah invalidov pri Evropski mreži nacionalnih institucij za človekove pravice (ENNHRI), Jerneja Turin, je 25. novembra 2024 sodelovala na panelu v okviru Forumu Združenih narodov za gospodarstvo in človekove pravice. Razprava je potekala na temo **razumnih prilagoditev za invalide**.

V svojem prispevku je poudarila, da so razumne prilagoditve pravna obveznost, ki prispeva k dostojanstvu, enakosti in vključevanju. Zavrnitev razumne prilagoditve pomeni diskriminacijo, zato morajo podjetja zagotoviti te prilagoditve, razen če bi predstavljale nesorazmerno breme. Države pa morajo vzpostaviti jasne pravne okvire, zagotoviti smernice za gospodarstvo ter učinkovite mehanizme spremljanja in izvrševanja.

Organizacija sestanka evropskih nacionalnih institucij za varstvo človekovih pravic na temo spremljanja uresničevanja pravic invalidov

Predsednica delovne skupine ENNHRI za Konvencijo o pravicah invalidov, Jerneja Turin, je organizirala spletni sestanek predstavnic in predstavnikov nacionalnih institucij za človekove pravice na temo uporabe indikatorjev pri spremljanju uresničevanja pravic določenih v Konvenciji o pravicah invalidov ter sodelovanja invalidskih organizacij pri uresničevanju mandata spremljanja pravic invalidov.

Varuh na Predseji Univerzalnega periodičnega pregleda v Ženevi tudi o stanju na področju pravic invalidov

Varuh je 22. novembra 2024 v Ženevi sodeloval na predseji Univerzalnega periodičnega pregleda (UPP). Svetovalka Centra za človekove pravice Jerneja Turin je na dogodku predstavnikom stalnih predstavništav držav v Ženevi predstavila ključna področja človekovih pravic, ki v Sloveniji zahtevajo posebno pozornost. Osredotočila se je na **pravico do zdravja ter zaščito ranljivih skupin**. Poudarila je, da **pravice invalidov še vedno niso ustrezno zaščitene**. Javne ustanove, vključno s šolami in upravnimi stavbami, pogosto ne ustrezajo standardom dostopnosti. Institucionalna oskrba še vedno prevladuje nad možnostmi skupnostne oskrbe, kar omejuje samostojno življenje in izpostavlja osebe z invalidnostjo tveganju nasilja, zanemarjanja in neustrezne obravnave.

Uvodniki Varuhovih letnih poročil zdaj prilagojeni tudi slepim in slabovidnim

Varuh je letos pripravil zvočni posnetek uvodnika Letnega poročila Varuha za leto 2023. Istočasno so bili posneti zvočni uvodniki tudi za prejšnja letna poročila iz mandata Petra Svetine, torej od leta 2019 dalje.

Varuh ob mednarodnem dnevu invalidov

Varuh je ob mednarodnem dnevu invalidov izpostavil, da je **skrb za najranjivejše člane družbe pomemben pokazatelj stopnje človečnosti in solidarnosti v družbi**. Poudaril je, da so pravice invalidov ena od osrednjih tem njegovega mandata, saj gre za skupino, ki se pogosto sooča z neenakostjo in diskriminacijo. (vir: Varuh človekovih pravic RS)

HALO, ZIFS...?

Poberki iz dežurne svetovalne službe

Pokličite nas na 041 381 679, vse dni v tednu med 8.00 in 21.00 uro ali povprašajte na info@zifs.si.

Dežurna svetovalna služba Združenja Invalidov – Foruma Slovenije deluje neprekinjeno vse dni že od 20. marca 2020 naprej in je v tem času pomagala že več kot tisoč ljudem.

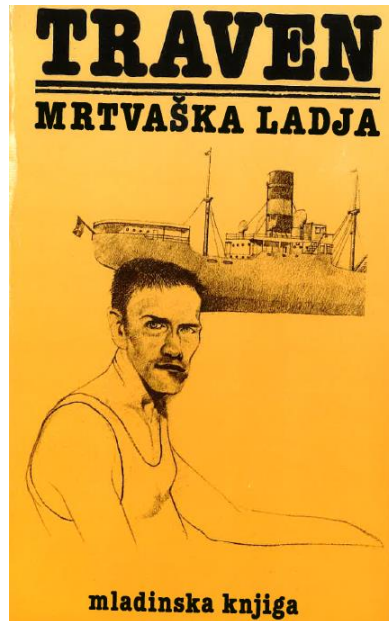
Poberek iz dežurne svetovalne službe:

- Večkrat se pojavlja vprašanje, zakaj kar eden od petih dijakov moškega spola ne konča srednje šole. Enako velja tudi za invalidno mladino. **Richard V. Reeves** v najnovejši knjigi **O dečkih in moških** predlaga, da bi zaradi velikih sprememb v družbi, bilo priporočljivo, da bi dečki šli v 1. razred leto dni kasneje kot deklice, ker je pri dečkih razvoj nekaj počasnejši. Zanimivo je tudi, da predlaga, da bi bilo več učiteljev maternega jezika, ker jih je zdaj v ZDA samo še 24 odstotkov, pri nas pa še manj. Na tem področju - maternega jezika, namreč dečki zaostajajo za deklicami, kar za polovico.

Ker spada avtor med 50 najbolj vplivnih intelektualcev v ZDA, je zanimiva tudi njegova trditev, ki je politično korektna in sicer, da levica nagovarja dečke, da naj bodo podobni svojim sestram, desnica pa, da naj bodo podobni svojim očetom. Dejstva kažejo, da se dečki v osnovni šoli slabše uče od deklic. Sicer pa je knjiga bila **proglašena za knjigo leta 2023** v The Economistu in Observerju. Izšla pa je leta 2023 v **hrvaški založbi OceanMore**.

Ugotovil je tudi, da v ZDA pozitivno vpliva tudi, če je učitelj iste rase kot učenec, kar je spet prispevek k pozitivni identifikaciji. Tudi R. V. Reeves opaža, da se je vloga dečkov, nekoč bodočih tistih moških, ki so edini vzdrževali družine, zdaj bistveno spremenila.

**KNJIGE VABIJO
VSEH MRTVIH LADJA
Borut Pogačnik**

Založba MK, strani 284

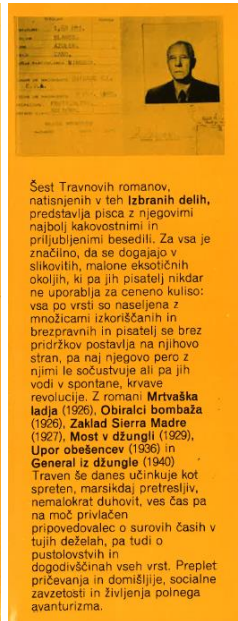

Foto: ZIFS

B. Traven je bil odličen opisovalec mehiškega podeželja in revolucionarnih vrenj v začetku 20. stoletja, o čemer smo pisali v predzadnji številki Sporočevalca v zvezi z njegovo knjigo *Upor obešencev*. Z delom **Mrtvaška ladja** pa je posegel na oceane, kjer opisuje zavarovalniško prevaro, s katero naj bi lastniki prejeli dobršen del zavarovalnine.

V prvem delu knjige, kjer je avtor pričevalc dogodkov in opisuje, kako je po zamudi na svojo matično ladjo Yorikke postal brezdomec, saj so z njegovo prtljago, ki je bila na ladji, odšli tudi vsi njegovi dokumenti. Potem pa je blodil po Franciji in Španiji ter obupno iskal možnost vkrcanja, na katerega od mednarodnih parnikov. Boril se je za delo nakladača premoga, kajti v tistem času so parniki potrebovali veliko premoga, ki je ustvarjal paro. To delo je bilo skoraj suženjsko in očitno je pisatelj zelo dobro poznal razmere na ladjah. Parni stroji pa so potrebovali številna popravila in čiščenja, ki so jih morali izvajati prav nakladači premoga, kar je bilo najtežje delo na vsakem parniku. Veliko jih je potem umrlo, ali se težko poškodovalo.

V drugem delu pa se je vkrcal, kot slepi potnik, na tako imenovano mrtvaško ladjo, saj je bila namenjena potopitvi zaradi zavarovalnine. *Empress of Madagascar*, kot se je imenovala, je na koncu nasedla, kar je bilo verjetno tudi cilj lastnika in kapitana, tako da je del posadke s težavo zapustil ladjo. Ker se je razbil tudi rešilni čoln, sta se se prijateljem Stanislavom, prav tako nakladačem premoga, vrnila do ladje, ki se je postavila že na glavo, vendar sta tam še nekaj dni vztrajala. Vendar pa so viharji in gromozanski valovi oba odvelki na širni ocean, kjer sta pričela halucinirati in je Stanislav menil, da vidi v bližini ladjo na katero se bo lahko vkrcal ter se tako potopil. Avtor pa nič ne poroča, kar se je zgodilo z njim, ampak konča svojo zgodbo: »Aye, aye, sir – da, kapitan: 'Kdor tukaj vstopi, je rešen vseh muk!'«

DISTROFIKI GLEDAJO Z OPTIMIZMOM V PRIHODNOST

Borut Pogačnik

Slovenski distrofici se že od leta 1969 združujejo v **Društvu distrofikov Slovenije**, kjer izvajajo posebne socialne programe za to vrsto invalidnosti. Teh programov je kar dvanajst in jih je **Tilen Ribnikar**, ko je bil gost oddaje *Odprta dlan*, 5. februarja 2025, tudi podrobno opisal. Vodilo društva je, da bi bili urejeni splošni pogoji življenja in prijazno okolje: **brez arhitekturnih in drugih ovir**, kar je pogoj za boljšo družbeno integracijo slovenskih invalidov, kar bistveno zmanjšuje potreb oseb z invalidnostjo, da se tako predstavljajo izključno v socialni vlogi invalida.

V zanimivi oddaji so sodelovali tudi številni poslušalci Radia Zeleni val (po statističnih podatkih, naj bi jih bilo kar 75.000), saj so odgovarjali na nagradna vprašanja s področja društva in njegovih programov. V oddajah skrbimo zato, da so vprašanja diktatična-učea, saj na ta način seznanjamo slovenske javnosti z vsemi oblikami in vrstami invalidnosti, kar je veliko pripomoglo k zmanjšanju stereotipov in predsodkov o invalidih v naši državi.

Tilen Ribnikar

Foto: Radio Zeleni val

Tilen Ribnikar je opisal tudi svojo življenjsko pot, ki je povezana z njegovo, sicer redko vrsto invalidnosti, to je z **artrogripozo**. O tej vrsti invalidnosti je sicer v domači literaturi zelo malo informacij. Optimizma pa kljub temu Tilnu Ribnikarju ne manjka, saj mu je športno udejstvovanje – hokej na invalidskih vozičkih, ki ga igra že vrsto let, v veliko veselje. Igra ga tudi v slovenski reprezentanci in **Društvu The Trouble Makers** in v reprezentanci iz italijanskega Vidma-Udinah. Temu športu se posveča koncem tedna, ko trenira ali pa se udeležuje različnih tekem. V oddaji je bilo govora tudi o dveh invalidskih podjetjih, ki sta v lasti društva: **Birografiki Bori** in **Domu dveh topolov iz Izole**.

Ena od poslušalk je posebej omenila, kako že dve desetletij igra igre na srečo in čeprav nikoli nič ne zadane, je vesela, ker na ta način pripomore **Loteriji Slovenije**, da deli srečo tudi med invalidske in humanitarne organizacije.

Zanimivi oddaji lahko prisluhnete v arhivu radia: <https://soundcloud.com/radiozelenival/odprta-dlan-tilen-ribnikar-sodelavec-drustva-distrofikov-slovenije>

GLUHI IN POSVET Z NAZIVOM »BOGASTVO VKLJUČUJOČE DRUŽBE«

Vlada Republike Slovenije je v preteklem letu za **dan inkluzije razglasila 1. marec**. Dan inkluzije se bo tako prvič obeležil v letu 2025. Predsednica Državnega zbora RS **mag. Urška Klakočar Zupančič** in predsednik Zveze društev gluhih in naglušnih Slovenije (ZDGNS) **Mladen Veršič**, ob prvi obeležitvi dneva inkluzije, vabita na posvet na temo **»Bogastvo vključujoče družbe«**, ki bo v petek, **28. februarja 2025, od 9.30 do 12.30 ure**, v mali dvorani Državnega zbora, Šubičeva ulica 4, Ljubljana.

Posvet bosta moderirala predsednica Državnega zbora mag. Urška Klakočar Zupančič in **Matjaž Juhart**, sekretar Zveze društev gluhih in naglušnih Slovenije. Posvet se bo začel z uvodnimi nagovori in vabljenimi vsebinskimi govorci, v nadaljevanju programa pa bo posvet posvečen odprti razpravi vseh udeležencev in prispevkom o pomenu vključujoče družbe. Dogodek bo **tolmačen v slovenski znakovni jezik**. Prostor je opremljen s **slušno zanko** in je **dostopen za**

gibalno ovirane osebe. Dogodek bo odprt za medije ter bo zvočno in video sneman, predvidoma pa tudi javno predvajan prek neposrednega prenosa na 3. programu RTV. **Svojo udeležbo prijavite najkasneje do 23. februarja 2025**, na naslednji povezavi: <https://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/is/Drugo/Obrazci/PosvetBVD/> (vir: Državni zbor RS in ZDGNS)

IZ POROČIL GLUHIH O INFORMIRANJU Urška Jakop

Gostovali smo na Štajerskem valu

Foto: MDGN Velenje

V okviru posebnega socialnega programa **Informativna dejavnost v Medobčinskem društvu gluhih in naglušnih Velenje** veliko pozornosti namenjamo informiranju širše javnosti o dejavnostih društva, **o problematiki okvare sluha in pravicah**, ki so na voljo. Poglejmo, kaj se je dogajalo lani.

V ponedeljek, 8. aprila 2024, smo tako gostovali v oddaji **Dobro jutro** na lokalni **VTV**. Predstavili smo delovanje društva v preteklem letu, ko smo obeležili **60. let delovanja** in bili **organizatorji Mednarodnega dneva gluhih**. Spregovorili smo tudi **o pravicah do slušnega aparata in novostih na tem področju** ter predstavili naše načrte za letošnje leto.

V sredo, 17. aprila 2024, pa smo gostovali v oddaji na Radiu Štajerski Val. Pogovarjali smo se z Borutom Pogačnikom, predsednikom Združenja Invalidov - Forum Slovenije. Že vrsto let pripravlja oddaje o življenju invalidov in s tem je naredil velik korak pri ozaveščanju javnosti o tej ranljivi skupini ljudi.

Tudi na radiu smo predstavili naše delovanje v preteklem letu in izpostavili **aktivnosti ob Mednarodnem dnevu gluhih**, katerega organizatorji smo bili v ponedeljek, 30. septembra 2024. Spregovorili smo tudi o avgustovskih poplavah in pomoči našim članom, o načrtih za prihodnost in polževem vsadku.

Veseli nas, da lahko preko medijev širimo naš glas in prispevamo k prepoznavnosti društva in problematike okvare sluha.

VERIGA ZA POVEZOVANJE Katarina Lukešević

Druženje v Ormožu in Mengšu

Foto: A.P. / M.V. – ZIFS 2025

Tudi v januarskih dneh so izvajalci posebnega socialnega programa **Veriga psihosocialne oskrbe in druženja** namenili svoj čas vsem najtežjim invalidom, ki so del Verige. Vsakodnevno so jih obiskovali, bili ob njih, ko so potrebovali njihovo pomoč ter jim pomagali pri manjših ali večjih opravilih, kot so npr. nakup življenjskih potrebščin ali obisk zdravnika. Z njimi so klepetali ob kavi in se dopoldan družili na svežem zraku.

14. PUSTOVANJE INVALIDSKIH ORGANIZACIJ NA PTUJU Irena Vovk Terčič

kurentovanje 7.2. – 4.3. 2025
KARNEVALSKA DVORANA
CAMPUS SAVA PTUJ

**14. TRADICIONALNO PUSTOVANJE
INVALIDSKIH ORGANIZACIJ**

TOREK, 25. 2. 2025 MED 10. IN 14. URO

V PRIREDITVENI DVORANI CAMPUS SAVA PTUJ,
ŽNIDARIČEVO NABREŽJE 2.

Najlepše in najbolj izvirne maske bodo nagrajene.
Živa glasba z DUO M.

Prijave do petka, 21. 2. 2025, na ptuj@soncek.org

Fašenk ... JE ŽE!

Društvo Sonček Ptuj-Ormož in VDC Sonček Ptuj

A photograph of a large, shaggy, brown furry costume, likely a 'fašenk' (a traditional carnival character). It has a red and white diamond-shaped patch on its chest and colorful streamers on its head.

Kurentovanje na Ptuju

Foto: Zveza Sonček

Leto je spet naokoli in **fašenk ... je že!** V sklopu prireditev **Kurentovanja na Ptuju 2025** (7. februar – 4. marec), tudi letos, že štirinajstič prirejamo pustovanje invalidskih organizacij, in sicer v torek, **25. februarja 2025**, med **10 in 14. uro**, v karnevalski dvorani Campus Sava na Ptuju (Žnidaričevo nabrežje 2).

Najlepše in najbolj izvirne maske bodo nagrajene. Za glasbo bo poskrbel DUO M. Pustovanje že tradicionalno organizirata Društvo Sonček za cerebralno paralizo Ptuj-Ormož in VDC Sonček Ptuj (Zveza Sonček)

PREDNOST POLŽEVEGA VSADKA ZA GLUHE Borut Pogačnik

Franc Forštner in Urška Jakop

Foto: MDGN Velenje

Franc Forštner, predsednik **Medobčinskega društva gluhih in naglušnih iz Velenja**, je oseba, ki mu je uspelo celo **pri 49. letih dobro slišati z polževim vsadkom**, ki so mu ga vsadili pri teh letih, ker je prej uporabljal številne slušne aparate, vendar precej manj uspešno. Danes že več kot 10 let odlično komunicira prav s pomočjo polževega vsadka, kar mu prej ni bilo mogoče.

Na društvu se veliko ukvarjajo s strokovnimi vprašanji, ki **zadevajo slušne aparate, vsadke** in tako rešujejo težave svojih članic in članov, ki jih je, po najnovjših podatkih celo nad 500. Imajo pa tudi **svojo enoto v Mozirju**, kjer enkrat tedensko sprejemajo tudi vse gluhe in naglušne s tega področja.

Sekretarka društva **Urška Jakop**, je v oddaji seznanila poslušalce tudi z **ostalimi posebnimi socialnimi programi**. Okvirno so to še štirje programi, ki so namenjeni gluhi in naglušni populaciji. Društvo je zelo dejavno in kot je povedal predsednik Franc Forštner, ga celo nekateri posnemajo, saj so v vseh pogledih zelo inovativni.

Vsako leto pripravijo tudi vrsto predavanj s področij spoznavanja Sveta in Slovenije, težavah z demenco, o boleznih srca, varnosti v cestnem prometu, vrtnih in sobnih rastlinah, tehničnih pripomočkih ter o zdravih načinih prehranjevanja.

Več o gluhoti, naglušnosti in Medobčinskem društvu gluhih in naglušnih iz Velenja, pa boste izvedeli v oddaji za invalide na **Radiu Štajerski val** v soboto, **1. marca 2025**, med **14.20 in 15.00 uro**. Frekvenci radia sta: **93,7 in 87,6 MHz**.

KNJIGE IN FILMI VABIJO ALI BO MINILO STO LET? Borut Pogačnik

Sto let samote je na voljo na Netflixu od 11. decembra 2024

Foto: ZIFS

Netflix je koncem lanskega leta posnel odlično nadaljevanko po romanu Gabriela Garcíe Márqueza **Sto let samote**, ki ga je napisal leta 1967. G. G. Márquez je bil sicer rojen 1927 v Kolumbiji, leta 1982 pa je dobil Nobelovo nagrado za književnost in umrl 2014. Točno po desetih letih od njegove smrti, pa sta sinova dovolila, da se nadaljevanka po njegovem najbolj znanem in slavnem romanu lahko posname. Posneta je bila v osmih delih, vendar je pričakovati še prav toliko epizod, ki pa še niso ugledale luč sveta.

Pač pa nas Netflix še vedno ne more razveseliti s slovenskimi podnapisi, zakar se pri nas prizadeva veliko ljubiteljev njegovih-Netflixovih nadaljevank, pa tudi **Ministrstvo za kulturo**, vendar se Netflix na naša priporočila, prošnje in legitimnost evropskih predpisov, pač ne ozira.

Roman Sto let samote je osredje delo Márquezovega opusa. Čilski pesnik **Pablo Neruda** je menil, da je to **najbolj pomembno delo pisano v španskem jeziku po Cervantesovem romanu Don Kihot**. Ljubitelji magičnega realizma, so v fantazijskem mestu Maconda, vedno znova očarani nad opisi kolumbijske pokrajine, njenih prastarih prebivalcev ter njihovih navad. Pariški dnevnik Le Monde je z dvema besedama odlično opisal to uspešnico, ko je zapisal: »Nepozabna knjiga.«

Netflixova brezbržnost že kar spominja na podobno lastnost glavnega junaka romana Joséja Arcadia Buendía, ki je bil tako zatopljen v svoje alkimistične poskuse, da sta bila čas in njegova družina odstopna iz njegovih razmišljanj, ampak je iskal ključ, kako bi po navodilih alkimistov srednjega veka, lahko sam proizvajal zlato v domačem siromašnem »laboratoriju«.

V obdobju digitalizacije in umetne inteligence, pa je Netflixova nesramnost do slovenskih gledalcev verjetno sorazmerna z željo, da bi njegovi filmi in nadaljevanke osvojili svet. Ali bo res moralo miniti kar sto let?

Sporočevalca izdaja Združenje invalidov – Forum Slovenije, Linhartova 3, p.p. 3534, 1116 Ljubljana

Glavni in odgovorni urednik: Borut S. Pogačnik

Tajnica uredništva: Katarina Lukešević

Telefon: 041/381-679; e-naslov: info@zifs.si

Mednarodna standardna serijska številka: ISSN 2630 – 3639

Z odločbo Ministrstva za kulturo z dne 16.12.2020 je elektronski medij »Sporočevalec« v razvidu medijev pod zaporedno številko 2378.

Uredniški odbor sestavljajo: Borut Sever (FIHO), Luka Pavlin (ZDSSS), Anton Petrič (ZDGNS), Jože Globokar (ZPS), Anja Pišlar (Zveza Sožitje), Edvard Rednak (ZMS), Drago Perko (Zveza ŠIS – SPK), Irena Vovk Teržič (Zveza Sonček so.p.), Niko Kostjukovskij (predstavnik bralcev)
Izhajanje revije podpirata Fundacija za financiranje invalidskih in humanitarnih organizacij in Ministrstvo za kulturo.